

Rekomendācijas pļavu apsaimniekošanai

Pļavas ir sekundārs cilvēka veidots biotops un tās var pastāvēt tikai apsaimniekošanas, tas ir pļaušanas un ganīšanas rezultātā. Bioloģiski vērtīgākas ir dabiskās pļavas, kuras ilgstoši nav mēslotas un ielabotas.

Kā liecina 1996.-1999.gada pļavu inventarizācijas dati Gaujas NP teritorijā tikai 25 % pļavu joprojām tiek apsaimniekoti – tas ir pļauti vai noganīti. Lielākajā daļā pļavu sācies aizaugšanas process. Uzkrājoties kūlai augiem trūkst gaisma, sēklas nevar uzdīgt un attīstīties. Mēslošana un kūlas uzkrāšanās veicina pļavu eitrofikāciju – augu valsts kļūst vienveidīga un ieviešas augsto platlapju sugas, kā suņuburkšķi, smaržīgā kārvele un gārša, vai ekspansīvās graudzāles – kamolzāle un plūksnainā īskāje.

Pametot pļavas apsaimniekošanu, sākumā – pirmos piecus gadus krāšņi ziedošu augu īpatsvars var pat palielināties, bet vēlāk strauji samazinās sugu skaits un daudzveidība, sāk dominēt agresīvas sugas un maz pamazām ienāk krūmi un pļava aizaug, zaudējot gan bioloģisko, gan ainavisko vērtību.

Pļaušana un ganīšana ir vienīgais veids, kā pļavās saglabāt sugu daudzveidību. Pļavu apsaimniekošanas metodes izvēle ir atkarīga no vēsturiskā pļavas apsaimniekošanas veida. Pļaušana ir pēkšņa veģētācijas aizvākšana.

Ganīšana ir pakāpeniska un atkarībā no dzīvnieka sugas arī selektīva veģētācijas aizvākšana. Ganīšanas rezultātā augsne un veģētācija tiek nomīdīta un mēslota. Atkarībā no mājlopa veida ieteicams ievērot pareizas ganīšanas slodzes uz zemes vienību, jo pārāk lielas slodzes izraisa augsnes eroziju nogāzēs un palienēs, iznīcina uz zemes ligzdojošo putnu ligzdas (īpaši turot piesieti ķēdē), kaitē kukaiņiem un tauriņiem, kam trūkst ziedošie augi.

Būtu nepieciešams veikt pētījumus par dažādu apsaimniekošanas veidu ietekmi uz pļavu veģētāciju.

Visu pļavu tipu apsaimniekošanā ieteicams:

- Nemēslot dabiskās pļavas ar minerālmēsliem
- Neuzart dabiskās pļavas un nepiesēt tajās (piemēram kamolzāli vai āboliņu)
- Pļaušanu veikt no vidus vai no vienas malas uz otru (virzienā uz mežu), dodot iespēju dzīvniekiem izglābties
- Pļaušanas tehnikai pielietot ierīces, kas izbaidītu dzīvniekus
- Zāles pļaušanas augstumu noregulēt vismaz 10 cm virs zemes, lai pasargātu putnu mazuļus no sapļaušanas
- Nepļaut pļavu vienā paņēmienā, bet gan vismaz divās dienās, dodot iespēju dzīvniekiem pārvietoties uz drošāku nenopļautu vietu un krēslā sameklēt sev citu slēptuvi
- Aizaugošas pļavas atjaunojot, ieteicams ar krūmgriezi vai rokas instrumentiem aizvākt krūmus un kūlu, un turpmāk uzturēt tās noganot vai pļaujot atbilstoši to tipam
- Ganot lopus, ieteicams ievērot zemāk pie tiem norādītās slodzes un lopus turēt nepiesieti, lai panāktu vienmērīgu noganījumu.

Sausās pļavas

- Nepieciešama regulāra pļaušana un/vai ganīšana, lai nodrošinātu nepieciešamo zemo zelmeni – aizaugušās reizi sezonā, bet vēlāk ne retāk kā reizi 2 gados.
- Vispiemērotākais pļaušanas laiks: jūlijā, atsevišķus laukumus pļaujot 2 reizes gadā, pļaušanas augstums 5-10 cm, ieteicams ik pēc dažiem gadiem ļaut pļavai atpūsties un pļaut augustā vai nepļaut vispār, lai izsētos sēklas.
- Ganīt var no jūnija līdz septembrim, vislabāk aitas un kazas – 1,8 aitas/ha. 1,0 jaunlopi/ha, 0,6 govīs/ha, 0,5 zirgi/ha.

- Aitu auzenes pļāvām nepieciešama mērena noganīšana, jo pļaušana zemā zelmeņa dēļ ir mazefektīva. Ja nav iespējams pļavu noganīt, tad ieteicams vismaz regulāri novākt koku un krūmu apaugumu.
- Vērtīgās dabiskās sausās pļāvās nav pieļaujama mēslošana, uzaršana, piesēšana vai zemes transformācija.

Īstās pļavas ir mēreni mitras un auglīgas

- Apsaimniekošanai piemērotākais veids ir regulāra pļaušana 1-2 reizes sezonā
- Ieteicams pļaut pēc rotācijas principa vai pļaut pa daļām, atstājot nenopļautas 'saliņas', optimālais laiks – ne agrāk kā jūlijā 5-10 cm augstumā (pirms jūlija vidus vismaz 10 cm).
- Pieļaujams šī tipa pļavas nedaudz mēsot (īpaši, ja tas vēsturiski darīts), devas aprēķinot saskaņā ar to cik daudz tiek ganīts un cik pļauts. Devām jābūt tik lielām, lai ekosistēmā atgrieztu organiskās vielas, kas tiek iznestas ar siena vākšanu un ganīšanu.
- Lai atjaunotu pļavas, kur dominē augstie platlapji – tās ieteicams intensīvi pļaut līdz samazinās dominējošā suga zelmenī.

Paliēņu pļavas ir periodiski applūstošas pļavas, kurās palu ūdeņi katru gadu sanes organiskās barības vielas un palielinātā mitruma apstākļos bieži vien veidojas ciņu mikroreljefs.

- Vēlamāka metode slapjo pļavu apsaimniekošanā ir ganīšana ne ātrāk par jūnija sākumu. Ieteicams ganīt liellopus un zirgus nepiesieti – 1,4 govīs/ha, 2,0 jaunlopi/ha un 0,5 zirgi/ha. Pēc noganīšanas var pļaut attālu.
- Pļaušana būtu veicama reizi divos gados un, ja dominē grīšļi, tad var pļaut agri, kamēr stieбри nav kļuvuši rupji un koksaini – šādu sienu lopi neēdīs.
- Pļāvās, kurās dominē viena suga, piemēram vīgrieze, ieteicams sugu daudzveidības palielināšanai pļaut to divas reizes sezonā - pirmo reizi pirms sugas ziedēšanas, lai iznestu maksimāli daudz barības vielas no ekosistēmas un vēlāk reizi gadā līdz atjaunojas sugu daudzveidība.
- Lai saglabātu orhideju sugas pļaušanu vēlams veikt ar rokām, atstājot ziedošus augus, un pļavu sadalīt joslās, pļaujamo joslu mainot pa gadiem.
- Orhideju pļāvās nav ieteicams ganīt, jo, īpaši vēlā pavasarī, lopi nobradā un noēd trauslos orhideju dzinumus.
- Dabiskās, bioloģiski vērtīgās mitrās un paliēņu pļāvās nav pieļaujama mēslošana un dedzināšana, kā arī meliorācija.

Ilgāku laiku neapsaimniekotās vietās nav ieteicams iedarboties ļoti radikāli – veikt intensīvu ganīšanu vai pļaušanu uzreiz visā platībā. Tā var panākt augu sugu sastāva uzlabošanu, bet tas negatīvi ietekmē bezmugurkaulniekus, kas iet bojā, strauji izmaiņot apstākļus. Šādās vietās vispiemērotākā būtu pakāpeniska vai daļēja apsaimniekošana, tas nozīmē, nenopļaut visu zālāju visā platībā, bet vietām atstāt arī augstāku veģētāciju.